

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ - ਸਬਦ ੫੭

ਮੇ ਕਉ ਤੂੰ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ॥

ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੨੯੨

ਮੇ ਕਉ ਤੂੰ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ॥

ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰੇ ਰਾਮਈਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਲਾਵੰਤੀ ਇਹੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜੇ ਹੈ ਮੁਝ ਉਪਰਿ ਸਭ ਕੋਪਿਲਾ ॥

ਸੂਦੁ ਸੂਦੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਉਠਾਇਓ ਕਹਾ ਕਰਉ ਬਾਪ ਬੀਠੁਲਾ ॥੧॥

ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ ॥

ਏ ਪੰਡੀਆ ਮੇ ਕਉ ਢੇਢ ਕਹਤ ਤੇਰੀ ਪੈਜ ਪਿਛੰਉਡੀ ਹੋਇਲਾ ॥੨॥

ਤੂ ਜੁ ਦਇਆਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ਅਤਿਭੁਜ ਭਇਓ ਅਪਾਰਲਾ ॥

ਫੇਰਿ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ ॥੩॥੨॥

ਸਾਰ: ਦਵੈਤ ਬਾਰੇ ਸੰਦੇਹ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ “ਆਪਣਾ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਸਵੈ ਸਿਰਜਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਸਾਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੀ ਤੈਹ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਵੰਡ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਸੋਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਡਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਸਹਿਰੋਂਦ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਇਸ ਗੂੜ੍ਹੇ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ, ਸਦਭਾਵਨਾ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੇ ਕਉ ਤੂੰ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ॥

ਮੈਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲੋ। ਇਹ ਭਾਵ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਸ ਤੀਬਰ ਸੱਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੂਝ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ।

ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰੇ ਰਾਮਈਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਭਾਵ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਾਇਮਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਏਕਤਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਆਲਾਵੰਤੀ ਇਹੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜੇ ਹੈ ਮੁਝ ਊਪਰਿ ਸਭ ਕੋਪਿਲਾ ॥

ਹੇ ਅਲਵੰਤੀ, ਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ! ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਏਕਮਤਾ ਬਾਰੇ ਸੰਦੇਹ ਡਰ ਅਤੇ ਦਵੈਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸੂਦੁ ਸੂਦੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਉਠਾਇਓ ਕਹਾ ਕਰਉ ਬਾਪ ਬੀਨੁਲਾ ॥੧॥

ਮੈਨੂੰ ਨੀਚ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ-ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ; ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਹੇ ਸਭ ਦੀ ਪਾਲਣਹਾਰ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਸਤਾ? ਇਹ ਭਾਵ ਸਮਾਜਿਕ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਤਾ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਮਾਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (੧)

ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ ॥

ਜੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਜੀਵੰਤ ਪਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੇਕਰ ਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਸਹਿਜਤਾ, ਇਕਸਾਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਲਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ।

ਏ ਪੰਡੀਆ ਮੇ ਕਉ ਢੇਢ ਕਹਤ ਤੇਰੀ ਪੈਜ ਪਿਛੰਉਡੀ ਹੋਇਲਾ ॥੨॥

ਹੇ ਵਿਦਵਾਨੇ! ਮੈਨੂੰ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਦਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਇੱਜਤ ਵੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਉਸ ਵਿਡੰਬਨਾ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂੜੀਵਾਦ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੈਵੀ ਏਕਮਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਨਿਗੂਣਾ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (੨)

ਤੂ ਜੁ ਦਇਆਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ਅਤਿਭੁਜ ਭਇਓ ਅਪਾਰਲਾ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦਇਆ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਅਸੀਮ ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਆਤਮ-ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਅੰਤਰੀਵੀ ਕਰੁਣਾ ਦੇ ਘਰ ਵੱਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਹੱਦ ਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ।

ਫੇਰਿ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ ॥੩॥੨॥

ਮੰਦਰ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਇਹ ਭਾਵ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਸੋਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (੩)(੨)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਉਸ ਹਾਨੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਏਕਮਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਉਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਦਰਜਾਬੰਦੀ, ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਰੁਤਬੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਣ ਨਾਲ ਦੈਵੀਤਵ ਦੀ ਪਦ-ਪਦਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਡ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਉਸ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸਰਬਸਾਂਝੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮ-ਕਿਰਪਾ ਉਸ ਦਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵੱਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਗਰੂਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ

ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੀ ਆਤਮਿਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸੱਚੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com